

192

JUNY
2013

LES PROTESTES A TURQUIA COM A SÍMPTOMA

Eduard Soler i Lecha, coordinador de recerca, CIDOB

Que les unitats antiavalots de la policia turca utilitzin una repressió desmesurada per dissoldre o impedir una manifestació, no és cap novetat. Sí que ho és que el desallotjament violent dels manifestants que protestaven per la destrucció d'un parc prop de la plaça Taksim, l'epicentre d'Istanbul, hagi provocat una onada de protestes que, no s'han concentrat només a aquesta ciutat i a Ankara sinó que s'han estès per tots els racons del país. La virulència d'aquestes protestes és, a més d'una sorpresa, un símptoma del malestar i la frustració d'una part significativa i cada cop més diversa de la societat turca, davant la forma de governar de Recep Tayyip Erdogan i davant l'enorme poder acumulat per l'AKP, el Partit de la Justícia i el Desenvolupament, que ell lidera.

Des de 2002, l'AKP ha guanyat tres eleccions legislatives amb una còmoda majoria, manté bona part del poder municipal i des de 2007 també ostenta la Presidència de la República. Precisament perquè l'AKP acumula tant poder i durant tant de temps, sembla insensible a les preocupacions d'aquells que no comparteixen els seus valors, ideologia i programa polític. Els últims mesos han estat esquitxats per decisions controvertides i declaracions desafortunades del mateix Erdogan, que s'han viscut com atacs frontals a la forma de vida i a la identitat d'alguns col·lectius. De fet, la més recent de les polèmiques, sobre la restricció en la publicitat i la venda d'alcohol, ha despertat importants suspicàcies no només entre sectors laics, sinó també entre creadors d'opinió propers a l'AKP. Aquests adverteixen que el partit pot reproduir, encara que en sentit invers, l'actitud antiliberal del kemalisme, limitant la capacitat de decisió del ciutadà per la imposició d'uns valors i una forma de vida conservadores al conjunt de la societat.

La mobilització als carrers també és símptoma d'una frustració generalitzada per l'absència d'una alternativa política a l'AKP. Aquesta absència es deu en part a l'èxit de la fórmula del partit d'Erdogan, que consisteix a haver connectat amb els valors d'una sòlida base electoral alhora que proporciona un horitzó de creixement i progrés al conjunt del país. Però també és responsabilitat d'una oposició que no ha sabut articular un model alternatiu que resultés atractiu per al votant insatisfet o fins i tot per a aquells que van confiar en l'AKP no pels seus valors, sinó per la seva capacitat de gestió. Resulta especialment significatiu que el principal

partit de l'oposició, el Partit Republicà del Poble (CHP en les seves sigles turques) tot just superi el 25% dels vots (enfront del 49% de l'AKP a les últimes eleccions generals), en bona mesura per la seva incapacitat per connectar amb el votant de les zones més conservadores del país i "especialment" amb la població kurda. La resta de forces polítiques, a una i altra banda de l'espectre polític, estan atomitzades i tenen grans problemes per anar més enllà dels seus feus tradicionals.

El procés de reforma constitucional en el qual està immers Turquia no fa sinó augmentar la frustració dels que no s'alineen amb l'AKP. A l'agenda política sobresurt el debat sobre el canvi de sistema polític, amb Erdogan i la major part del seu partit decantant-se per un model presidencialista, mentre que l'oposició tem que això augmenti encara més la concentració de poder. La negociació amb el Partit dels Treballadors del Kurdistan (PKK) per posar fi al conflicte kurd no és aliena a aquest debat ja que s'ha especulat que una de les contrapartides del procés negociador podria ser l'aval del nacionalisme kurd al sistema presidencialista.

Amb tot, les protestes també són símptoma del llarg camí que ha recorregut Turquia en els últims anys. Per exemple, les Forces Armades (aficionades al soroll de sabres fins fa ben poc) s'han mantingut aquesta vegada al marge i no han intentat treure profit de la situació per reclamar part del poder que han anat perdent a favor de les autoritats civils. El president, Abdullah Gül, membre de l'AKP, també s'ha prodigat amb missatges de conciliació i de respecte a les demandes legítimes dels manifestants. En una clara mostra que ha entès el missatge, Gül ha afirmat que la democràcia va més enllà de les eleccions. A més, les protestes són un símptoma que la societat turca és una societat inconformista i dinàmica i això és positiu per a la salut democràtica de qualsevol país. El que demanen els manifestants als carrers i aquells que els donen suport des de casa seva no és un canvi de règim, sinó una altra actitud a l'hora de governar. Una actitud que reconegui que els valors i forma de vida de la majoria no poden imposar-se al conjunt de la societat. Una actitud que intenti acomodar les diferents sensibilitats del país a través del pacte i del diàleg.

Amb tots aquests símptomes sobre la taula, el diagnòstic és clar: una part de la societat turca se sent poc escoltada i poc representada per l'actual poder polític, alguns (que no combreguen amb els valors religiosos i conservadors avui hegemònics) fins i tot veuen en perill el seu estil de vida i se senten atacats en la seva identitat. Com combatre aquest malestar? Si s'opta, com fins ara, per una repressió policial violenta i indiscriminada, si persisteixen les actituds desafiantes del Govern i si s'acusa a agents estrangers d'estar darrere de les manifestacions, s'estarà donant oxigen a uns moviments de protesta que poden desestabilitzar la vida política, implicant un alt cost per a la imatge de Turquia, en general, i de l'AKP i Erdogan, en particular. En canvi, si s'optés per reconèixer els errors no només en la gestió d'aquesta crisi, sinó en la forma de governar en els últims anys, la situació podria reconduir ràpidament i demostrar, dins i fora del país, que Turquia està consolidant el seu sistema democràtic.